

August
1924.

Nr. 8.

II. aastakäik.

Ilmub üks kord kuus.

Üksik number 25 mk.

Tellimise hind:	Aastas Mk. 300.—	Kuulutuste hinnad:	1 lehekülg Mk. 3000.—
	Pooles aastas " 150.—		1/2 " " 1500.—
	Veerand aastas " 75.—		1/4 " " 800.—
	1923. aastakäik " 50.—		1/8 " " 400.—

Toimetus ja talitus: Tallinn, Suure Roosikrantsi uul nr. 12. Avatud k. 9—3 p. l. Telefon nr. 4—72

SISU: 1) Kas partei-poliitika Liitu kärstamas? 2) Ministerium oma määrust ignoreerimas. 3) Oma-valitsus ja selle ülesanded. 4) Pilt: Esimesed vallasekretääride täienduskursused Tallinnas. 5) Teated Maakondade Liidu ja omavalitsuste tegevusest. 6) Tartumaa vallanõukogude valimiste tagajärgede kokkuvõte 1923 a. 7) Vallanõukogude valimistagajärgede üldkokkuvõte 1923 a. 8) Küsimused ja vastused. 9) Kuulutused.

Õnnetus käib inimesi mööda —

sellepärast hoidke, et tema Teid ootamata ei taba. — "Seda" teha võimaldab Teile

Eesti Omavalitsuste Kinnitus Aktsia Selts „OMA“,

kes teostab: **tulekinnitusi,**
elukinnitusi ja
rahekinnitusi.

Madalad preemiad. — Soodsad kinnitustingimised. — Kõik kasu rahvale tagasi.

==== Seltsi juhatus: TARTUS, Lihaturg 7. ====

Omavalitsused, võtke osa Seltsi tegevusest nii aktsiate omandamise, kui ka varanduste „Oma“ seltsis kinnitamisega.

Kas partei-poliitika Liitu käristamas?

16. juulil ilmus „Omavalitsustegelase“ sulest „Vaba Maas“ juhtival kohal artikkel „Maakondade Liit kärisemas“, milles rõõmuga käsi õerutakse selle üle, et Liit olla lagunemas, sest Viljandimaa, Valgamaa ja Saaremaa olla Liidust väljas. Põhjusena selleks nimetab autor kitsarinnalist partei poliitikat ja võimuküsimust. Peapõhjusena toob autor Liidu lagunemiseks ette seda, et siseminister Einbund leidnud omale Liidust tarvilist tuge ja teinud käsikäes Liiduga omavalitsusseadusi ja maksuseaduste muudatusi. Koostöö läinud nii kaugele, et ilma Maakondade Liiduta ministeerium omavalitsustega ei rääkinudki. Vähe veel neist põhjustest. Eemale jäämise põhjusena kriipsutatakse veel alla, et Liidu juhatus palavalt äravalitud ja seda kartuses, et maaliit vähemusse jääb, kui Valgamaa ja Pärnumaa valimised läbi. Peavalu teeb artikli kirjutajale veel see, miks Viljandi maakonnavalitsuse esimees H. Lauri Liidu esimeheks valitud. Edasi jõutakse liitude tegevuse juurde. Linnade Liidust ei olla midagi kuulda, Maakondade Liit ei tegevat üldse midagi positiivset, vaid kirjutada ainult märgukirje ja võidelda mitte üksi maakonnavalitsuste, vaid ka vallavalitsuste õiguste eest. Nende märgukirjadega teinud ta raskusi maksu seadusandluses ja takistanud vallavalitsuste arvepidamise korraldust — paar aastat juba. Selles asjas ei võiks ülepea Maakondade Liiduga rehkendada. Artikkel lõpeb järeldusega, et uued maakonnakohtud ei või heaks kiita seda Maakondade Liidu omavalitsuspoliitikat, mis on juhitud maaliidu parteipoliitilistest motiividest.

Et oma eesmärgile jõuda ja Liitu käristada, selleks on autor kaht abinõu tarvitanud, asjale partei-poliitilise ilme annud ja vale andmetega avaliku arvamise ette astunud. Esimene neist pidi õiget põhjust varjama, teine asja selles valguses paista laskma, mis autorile ja tema seljataga seisjale kasulik. Et siin partei-poliitiliste põhjustega tegu pole, tõendab juba see, et autor ennast omavalitsustegelaseks nimetab, seal juures aga omavalitsuste võit teda kõige rohkem vihastab. Kui see omavalitsustegelane poliitilistel põhjustel Liidu vastu oleks, siis oleks ta vähemalt puudutamata jätnud omavalitsuste heaks tehtud teened ja poleks sõtkunud omavalitsuste võitude peal. Need teevad

tema aga rahutuks, iseäranis see, et Vabariigi Valitsus Omavalitsusasjade Peavalitsuse poolt esitatud valla arvepidamise raamatute vorme ei kinnitanud, mida ilma omavalitsuste teadmata ja nende seisukoha kuulamiseta maksmata taheti panna, vaid need Liidu märgukirja tagajärjel Liidule seisukoha võtmiseks saadeti.

Kui seda meeletuleta, et valla raamatute vormide asjus läinud aasta oktoobri kuul Siseministriga kokkulepiti, et Siseministeerium valmistab raamatute vormid kahekordse Itaalia ja Ameerika süsteemide järele ja need maakonnavalitsustele tutvustamiseks laiali saadab, et viimased nad vallasekretäridega läbivaadata võiks ja lõpuliku seisukoha nende kohta Maakondade Liidu nõukogu koosolekul võtaks, siis peaks selge olema, et katse, vorme ilma omavalitsustegelaste teadmata Vabariigi Valitsuse kaudu maksmata panna, omavalitsuste täielise ignoreerimisega ja bürokraatismiga seletatav on. Maakondade Liit astus õigel ajal vahele, ja raamatute vormid anti omavalitsustegelastele läbivaatamiseks. „Vaba Maa“ omavalitsustegelane oleks pidanud sellepärast rõõmustama, nagu iga teine omavalitsustegelane seda sel puhul tegi ja Liitu tänama, et see õigel ajal vahele astus. Kui ta selle asemel Liitu „käristab“, siis on selge, et see „omavalitsustegelane“ omavalitsustegelaseks seda ei kirjuta, vaid bürokraatlisema bürokraadi huvide kaitsjana, kuulugu ta misugusesse parteisse tahes. Oli ju see Liidu samm kõigi omavalitsustegelaste huvides ja omavalitsuste seisukoha kaitseks tehtud.

Kui veel tähele panna seda, et see „purustav“ artikkel ilmus 16. juulil, s. o. sellamal päeval, millal Maakondade Liidu poolt nõupidamine Siseministeeriumi poolt väljatöötatud raamatute asjus kokku oli kutsutud, siis on ta otstarb veel selgem: selle artikliga taheti nõupidajate ridu segi lüüa ja päästa eluga väljatöötatud süsteemi, päästa ühtlasi süsteemi autori honoraari. Ja selleks otstarbeks pühendati kõik abinõud. Kärisegu Liit ja mingi hukka omavalitsuste huvid, kui aga vallaraamatute

uute vormide autori huvid kaitstud oleks. Sellega ei seisa „Omavalitsustegelane“ taga mitte omavalitsustegalane, ka mitte parteitegelane, kuigi ta ka mõlemad on, vaid üksiku isiku isikliste huvide kaitsja. Huvide kaitse sundis seda artiklit kirjutama ja tõearjamiseks poliitilist ilmet ja vale andmeid kasutama, see sundis teda ka „V. M.“ Nr. 162-es nõupidamise käiku sihilikult kirjeldama.

Minnes üle artiklis toodud üksikute motiivide juurde, leiame nad väga iseäralikud olema.

Liidu juhatus olla maaliitlik. Maaliitlikku juhatust võimaldanud valida Valga- ja Saaremaa puudumine, s. o. kahe esitaja puudumine. Oleks juhatuse valimine olenenud kahest Liidu nõukogu liikmest, siis on siin patuoinas mitte Saare- ja Valgamaakonnad, kelledest esimene raha puudusel ei saanud Liidu liikmeks hakata, kuna teisel valitsus moodustamata oli, vaid Viljandi maakonnavalitsuse kaks pahempoolset valitsuse liiget, kes omavahelise kokkuleppe järele Liidu nõukokku pidid tulema, kuid ilusasti koju jäid, kui valimisi toimetati. Ja see oli ammu enne seda, kui Viljandi maakonna nõukogu Liidu liikmemaksu maha hääletas. Seega võtku „Omavalitsustegelane“ kõige pealt hrad Aleks. Loorits ja J. Nurk vastutusele, kui ta Liidu parteilikkusest räägib. Parteilikkust Liidus ei tunne aga autori parteiseltsimehed ka mitte ei töös ega valimistes. Valimistel ei puudunud sugugi need kaks häält, nagu autor oma koduste tegude järele ennustab, vaid Liidu juhatuse liikmed valiti pea kõik ühel häälrel, ilma valitava enese hääleta, nagu ikka, ka autori parteiseltsimeeste häältega, küsimata, missugusesse parteisse valitav kuulub. Ja otsused nii hästi Liidu nõukogus kui valitsuses tehakse enamaste ühel häälrel, viimases alati, nõukogus vast üheainsa vastu hääle juures. Kui nõukogus pahempoolsetel peaaeg enamus, kui otsused aga ühelhäälrel ehk ainult ühe hääle vastu tehakse, kuidas saab siis juttu olla maaliitlistest motiividest? Või süüdistab autor oma parteiseltsimehi, kes Liidus on, maaliitluses? Kui juhatuses tööerakondlased Liidu algusest saadik on olnud, otsused juhatuses ühel häälrel tehtud, kas tembeldab autor need tegelased, parteiseltsimehed, maaliitlasteks? Kõige parem kinnitaks Liidu maaliitlikkust muidugi faktid. Autor jätab targu aga faktid toomata. Muidugi pidid nad toomata jääma, sest neid ei ole. Kui autor siin mõtleb faktina

seda, et käsikäes tehti omavalitsusseadusi ja maksuseaduse muudatusi“, siis peab ütleva, et see, kes autori Toompea kolmandalt korralt informeerinud, oma esitaja sissevedanud on, mis koguni isalik tegu pole. Maakondade Liit pole kellegi käsikäes omavalitsuseadusi teinud, küll tunnistas ta 1922 a. dets. kuu koosolekul Siseministeeriumi poolt kokkuseatud omavalitsusseaduste eelnõud täiesti vastuvõtmataks ja seadis oma põhilased üles, millede kohaselt seadused kokkuseada tulevad. Samuti pole maksude muutmise seadusi käsikäes tehtud, küll on tulnud Liidu esitajal Riigikogu komisjonides tähtsuste kohta parandusi teha. Seal on nad ka vastu võetud, samuti Riigikogus. Egas autor selle tagajärjel ka Riigikogu maaliitliseks tunnistata?

Kõige naiivsem on hädaldus, et Liidu juhatus enne äravalitud, kui kõik maakonnavalitsused moodustatud, kuigi autor ise tunnistab, et Pärnumaal mnakonnaval. senini veel moodustamata. Selles asjas on ta enesele mujalt ka järeldajaid leidnud. Mida siis autor nüüd õieti tahab? Tahab ta näha, et vana juhatus oleks seni edasi töötanud, kuni Pärnumaa ükskord oma m. v. moodustab, või oleks pidanud Liit seni ilma juhatusega olema? Esimesel juhtumisel oleks ikkagi H. Lauri esimees olnud, Liidu juhatuses oleks ikka J. Sõnajalg olnud, nii kui praegu, ja seal oleks olnud M. Kruusemann, kuna teised juhatuse liikmed lahkusid maak. valitsusest lahkumise tagajärjel. Mingit iseäralikku vahetõrgete muutmist järelejäänud juhatuse liigete ja uue koosseisu vahel. Täielikult eitab püüdi, maaliitlikku juhatust valida aga see, et Liidu nõukogu, valides märtsi lõpul uut Liidu juhatust, jättis ühe liikme valimata seniks, kui Valga- ja Pärnumaa m. v. moodustata, s. o. jättis neile võimaluse oma esitaja juhatusesse valida (10 maakonna kohta 5 liiget). Muidugi oleks autor soovinud, et Liidul juhatust seni ei oleks olnudki, kuni Pärnumaa ka m. v. moodustab. Siis poleks neid märgukirje ega midagi olnud, siis oleks võinud hra Loorits oma raamatupidamise vormid lasta maksma panna vallasekretääridele higestamiseks. Siis oleks sekretääride kursused pidamata jäänud, siis oleks vallanõukogudel võimalik olnud maksumaksjate liike maksust vabastada (Siseministeeriumi kava), siis oleks võinud vallavalitsuste miljoniliste varanduste riigistamine edasi kesta j. n. e.,

peaasi aga, raamatute vormide kokkuseadja au ja honoraar oleks olnud päästetud. Ja mis tähendab kõik muu selle kõrval noorherra Al. Looritsale, kes „Oma Maa“ teatel see autor ollagi, kellel, oma isa, A. Looritsa, huvid kaitsta!

Edasi ei mahu noorherra Al. Looritsa, Viljandi maakonnavalitsuse ja nõukogu liikme, arusaamisesse see, kuidas võidi H. Lauri Liidu esimeheks valida, kui Viljandi maakond valimiste puhul passiivne oli. Väga lihtsalt. Liidu põhikiri võimaldab juhatuse liigete valimisi ka väljapoolt nõukogu, seda esiteks, ja teiseks, kui Viljandi maakonna nõukogu oma pahempoolse enamusega, kuhu noorherra A. Loorits ise ka kuulub, hra H. Lauri maakonnavalitsuse esimeheks edasi valis, miks pidi siis Maakondade Liidu nõukogu hra H. Lauri vähem hindama kui tema kohapealsed vastased. Seega puudub ka siin parteilikkus.

Parteilikkuse ilme Maakondade Liidus on autori Al. Looritsa leidus oma sõjakäigu tõsise otstarbe varjamiseks ja tema seisukohta ei jaga tema partei juhtivad jõud mitte, mida „Vaba Maas“ Nr. 169 ilmunud artikkel „Kas on omavalitsuste liit tarvilik“ tõendab, kus autor, kellel ei liitudega ega Siseministeriumiga mingisuguseid suhteid pole, Liidu kärsemist ei soovi, vaid kõikide omavalitsuste koondamist heameelega näeks ning A. L. poolt Liidule süüks antud teeneid omavalitsuste võiduna hindab.

Seda kirjutab vana omavalitsustegelane. Kui hinnata vanadust sellest seisukohast, kui A. Loorits, Al. Looritsa isa, seda oma õienduses „Maaomav.“ Nr. 7 lehek. 122 teeb, siis ei kaaluks noorherra L. süüdistus enam mitte midagi. Veel rohkem, nad muutuvad naeruväärilisteks, kui neid lähemalt vaadata.

Suuremaks süüks Liidule anti seda, et koostöö siseministriga nii kaugele läinud, et ilma Maakondade Liiduta ministerium omavalitsustega ei rääkinudki. Kui tõesti Liit sarnase mõjuvõimu omandas, siis oleks pidanud „Omavalitsustegelane“ noorherra L., keda esimesena ministeriumist selles asjas informeeriti, lipu väljapanema ja teistele omavalitsustegelastele seda rõõm sõnumit kuulutama, et ühiselt omavalitsuste „de jure“ tunnistamist pühitseada. Või on Eesti de jure tunnistamine ununenud, või on teadmata, et Maakondade Liidu esimene ülesanne on võidelda selle eest, et omavalitsused selle seisukoha kätte võidaksid, mida põhiseadus neile määrab?

Kui üks ministerium omavalitsusi juba väärihinnas, siis oli põhjust rõõmutada igal omavalitsustegelasel. Süüdistada võiks aga Liitu, et ta seni kõigis ministeriumites pole jõudnud seda seisukohta kätte võita, ja et see koostöötamine ka Siseministeriumis sedavõrd lõdvenenud, et kalgiks kollegianõunikku vaateks muutunud iseseisva sotsi vaade oleks peaaeg sarama lõõnud vallaraamatute vormide maksmapanemise võimalusest ilma omavalitsuste teadmata ja nende soovide vastu, kui tarvitada M. J. sõnu („V. M.“ Nr. 169).

Teiseks valla õiguste eest võitlemine. Kes seda siis tegema peaks? Al. L. arvates oleks vallasekretääride kutseühingul selleks suurem õigus. Süütaus on andeksantav, kuid arusaadav peaks igale ühele olema, et suuremat kohustust kellegil valla heakäekäigu eest hoolitsemises olla ei või, kui maakonnavalitsustel, esimeste järevalve asutustel. Niisama loogiliselt õige on, et ühiste hädade vastu maakonnavalitsustel ühiselt oma liidu kaudu võidelda tuleb. Kui seda omavalitsustegelane aru ei saa, siis on see ka tunnistus, väga halb tunnistus sarnase omavalitsustegelase valijatele. Sarnane omaval. tegelane kuulub M. J. otsuse järele tagasikiskujate ja omavalitsuste vaenlaste hulka, kelle kallal Liidul selgituse tööd tuleb teha („V. M.“ Nr. 169).

Ehk võtta valdade tööstuse maks. Kui maksude saamise õiguse ühtlustamise otstarbel üksikud vallad tööstuse maksu kaotamisega oma suurtest sissetulekutest ilma peavad jääma, siis on see kõigile arusaadav, kes üldsuse huvides asja peale vaatavad. Ainult neile võib see võerastav olla, kelle samme üksikute ja isiklised huvid juhtinud.

Siunatud märgukirjade tagajärgede harutamine viiks pikale ja puudutaks asju, millest L. artiklis otsekohe juttu ei ole, mispärast neist mööda minna tuleb, seda enam, et L. poolt puudutatud asjad täies ulatuses Liidu kasuks ja L. enese väidete vastu räägivad.

„Omavalitsustegelase“ L. katse, oma kõne all oleva artikliga „V. Maa“ Nr. 160-as 16. juulil kokkukutsutud omavalitsustegelaste ridu segi lüüa, ei õnnestanud: tema kaitse all oleva autori kokkuseatud valla raamatupidamise vormid tunnistati vastuvõtmataks, kuna artikli autor Al. L. koosolekul erapooletumaks jäi, sest ta olla asjast huvitatud, nagu koosolekul tähendas.

Seesama avameelsus, millega koosolekul esineti ja see autori ja tema seljataga

seisja väljapaistmine tegid ebaõigete andmetega artikli isikutele, kes omavalitsuse asja lähemalt, tunnevad mõjutaks. Nähtavasti oskas Liidu käristaja Viljandi maakonnanõukogu liigete hulgas rohkem mõne isiku isiklisi huvisi ehk vihavaenu varjata ja paremini Liitu tõrvata, kuna oma mehe sõnu ka puhtarahana võeti, sest nõukogu liikmed, seistes asjast eemal, ei tunne asja lähemalt, ega või õigete ja ebaõigete andmete vahel vahet teha. Isikline asi — ja neid isiklisi asju võib rohkem olla — pandi partei rüüsse ja viidi läbi — nõukogus. Et sarnane asi Viljandi maakonnanõukogu tööerakondlastele auks ei ole, seda ütleb „V. M.“ Nr. 169-as nende oma partei juhtiv jõud.

Kuidas selle Viljandimaa lõpuliku väljaastumisega lugu on, mida noorherra L. igal pool deklareerib, seda ei tea ütelda, sest ametlikku teadaannet Liidule tulnud ei ole, küll tuleb aga Liidu põhikirja järele Viljandi maakonnaval. tänavune liikmeraha Liidule äramaksta.

Valgamaa väljaastumisest Liidust on Liidu lõhkumise üle rõõmustaja enneaegu hõisanud. Sarnast otsust pole Valga maakonnanõukogu teinud. Mis puutub Saaremaa eemal olemisesse, siis pole selles asjas Liiduvastastel midagi hõisata, vaid Saaremaa asi kinnitab omat korda, et Liidul mitte partei ja üksikute maakondade huvid kaitsa pole, vaid üldised omavalitsushuvid. Saaremaa pole Liidu liikmeks saanud hakata raha puudusel. Sellest hoolimata, et Saaremaa liige pole, on Maakondade Liit temaga niisamasuguses vahekorras, kui

teiste maakondadega. Veel enamgi. Ku omal ajal Saaremaa maakonnaval. raha puudusel ukсед sulguma pidi, astus Maakondade Liidu nõukogu eriti tema eest välja, et talle edasielamise võimalusi kätte nõutada. Ja Saaremaa maakonnavalitsus on Liiduga harilikus vahekorras üldhuviliste küsimuste lahendamises ja ei talita sugugi noorherra L. taoliselt, kes Viljandi maak. val. adm. osak. kirjad Liidule Omavalitsus-asjade Peavalitsusele teatavaks teeb. Ka see on arusaadav. Nii saab isa Omav. asjade Peaval. ametlisest kirjast näha, kuidas poeg Viljandis võitleb.

Kõike seda kokkuvõttes tuleme otsusele, et ei ole partei-poliitika Liitu käristamas, et ei saa juttu olla maaliitlisest poliitikast Maakondade Liidus, ei saa võtta Liidu vastu võitlemist pahempoolsete võitlusena, vaid võitlusena isikliste huvide eest ja kättemaksuna Liidule, et see ei lase mõnd isikut Toompeal nii talitada, kui sellele armas on.

Kui selle juures meelde tuletada abinõusi, mida võitluses tarvitakse, s. o. asjale poliitilise ilme andmine ja vale andmete tarvitamine, siis ei tule meil mitte parteipoliitilisi küsimusi lahendada, tuleb aga oodata hindamist, kuidas valijad sarnast omavalitsustegelast hindavad, kes bürokraatismi ministeeriumis õitsel katsub hoida ja selleks omavalitsuste õiguste eest võitlejat „käristab“, ning kuidas tema parteiseltsimehed sarnast isikut kui omavalitsustegelast ja parteiseltsimeest hindavad.

11. aug. 1924.

Ministeerium oma määrust ignoreerimas.

Ehitusplaanide kinnitamine on alati erilisi raskusi sünnitanud ehitajatele. Nende kinnitamine ei lähe sugugi hõlpsalt. Plaanisi tuleb mitu korda parandada, enne kui nad kinnitust leiavad, teised leiavad kinnitust ainult siis, kui nad soovitatud isikute valmistatud. Soovitatud isikute poolt valmistatud plaanid on aga harilikult ikka väga kallid ja sellepärast ehitajatele mitte kasulikud. Teiseks teeb plaanide kinnitamise venitamine ehituse enese kalliks ajakulutuse mõttes. Nii teatakse rääkida juhtumisest, kus ühe üldkasulikuks otstarbeks maja ümberehitamine mõne aasta pidi eelarve järele 200.000 marka maksma minema, kuid plaani ei kinnitatud ega kin-

nitatud muidu, kui selle pidi teatud isik valmistama tasu eest 50.000 marka. Veerand ehitushinnast plaani eest! Selle kuulmata nõudmise täitmine pani ehituse seisma. Lõpuks tuli plaani eest ikka sellele teatud isikule nõutud summa maksta, plaan kinnitati kohe, kuid nüüd läks maja juba miljonisi maksma.

Ka koolimajade plaanide kinnitamine, olles koondatud ühte keskk kohta, on raske. Seda silmaspidades konstateeris E. Maakondade Liidu nõukogu 27 ja 28 novembril 1923 a., koolimajade ehitusküsimust harutades, tõsiasja, et praegune koolimajade plaanide kinnitamisviis on liig raske, ei vasta elu nõuetele, et selles väär-

nähtusi ette on tulnud, mispärast ta tarvilikuks tunnistas, et koolimajade plaanide kinnitamine maal ja alevites maakonnavalitsuste kätte antaks.

Kui avalikkude algkoolide hoonete ehitamise erimääruse kava Maakondade Liidu läbivaatamisel oli ja see kava endiselt ettenägi, et plaanid Haridusministeeriumi kinnitusele kuuluvad, rõhutati uuesti vajadust nende kinnitamise omavalitsuste, maakonna- ja linnavalitsuste, kätte andmist.

Viimane nõue leidis erimääruse väljandmisel ainult osalise tingimisi täitmise. „R. T.“ Nr. 47 — 1924 ilmunud algkoolide hoonete ehitamise erimääruse § 45 loeme: „Uute algkoolihoonete ehitamise kui ka olevate koolihoonete ümberehitamise projektid kuuluvad Haridusministeeriumi kinnitamisele.

„Märkus: Haridusministeerium võib nende projektide kinnitamise õigust anda maakonna- või linnavalitsustele, kui neil ametis vastavad tehnilised jõud. Selkorral peab projekti kinnitaja asutus, enne ehituse algust, saatma igast projektist aratõmbe haridusministeeriumile“.

Nii vähe, kui selle märkusega ka koolimaja ehitajate huvidele vastu tuldi, kuid plaanide kinnitamise senisest korrast on raske loobuda, mispärast seda pisutki, mis erimäärus anda lubab, anda ei taheta.

Selle märkuse peale põhjendades pööras Harju maakonnavalitsus oma otsuse põhjal 16. maist s. a. 15. juulil s. a. Nr. 318 all Haridusministeeriumi poole ettepanekuga, et Haridusministeerium Harjumaa algkoolide projektide kinnitamise Harju maakonnavalitsuse kätte annaks, sest temal on ametis vastavad tehnilised jõud.

Peaks oletama, et sellele ettepanekule ministeeriumi poolt jaatav otsus tuli—meie arusaamise järele. Ministeeriumis mõeldakse aga teisiti. Ministeeriumi „suured mehed“ annavad ettepaneku peale sarnase vastuse, et kahtki enam lugeda ei oska. 19. juulil s. a. Nr. 52618 all antud vastuses öeldakse sõnasõnalt: „Teie kirjale 15/VII s. a. Nr. 318 algkoolihoonete projektide kinnitamise asjus, teatan, et ettepanek ei ole millegiga põhjendatud, mispärast seda Haridusministeerium ka harutusele võtta ei saa (meieharvendus).

Selle omapärase vastuse annab Hari-

dusministeeriumi Majandus osakonna juhataja eest A. Veinmann ja sekretäärina kirjutab alla M. Roost.

See vastus sunnib oletama, et eespool nimetatud herrad ei tea, et avalikkude algkooli hoonete ehitamise erimääruse § 45 märkus olemas on, ehk lihtsalt ignoreerivad ministri poolt kinnitatud erimäärust. Vastuse võrdlemata julge ja kõrk toon sunnivad eeldama, et siin viimasega tegemist on. Võitluses käes hoida, mida kinni hoida vaja, ei valita abinõusi ja saadakse hakkama enese ja teiste rumalaks tegeva vastusega.

Arusaadavalt ei jäänud Harju maakonnavalitsus Haridusministeeriumi sarnase vastusega rahule. Ta teatas asjast Maakondade Liidule, kes omat korda 2. aug. s. a. Nr. 268 all Haridusministrile asjakäigu tutvustas, ministri tähelepanu eespool toodud vastuse iseäralikkuse peale juhtis ja palus ministrit Harju maakonnavalitsuse ettepaneku läbikaalumise alla võtta ja nii hästi Harju maakonnavalitsusele kui ka teistele omavalitsustele, kellele vastavad tehnilised jõud ametis, õigus anda algkoolide hoonete projektisi kinnitada, et plaanide tegemist mitte üksikute isikute kätte monopoliseerida, millest majandusliselt koolimajade ehitajate kohta väike tähtsus ei ole.

Ja siit peale algab alles asja kõige haruldasem osa.

Harilik surelik arvab, et kui minister sarnasest ametnikkude teguviisist ükskõik kust ehk kuidas teada saab, ta siis ilma millegita ametnikkudele õpetuse annab, mida demokraatlik kord neilt ja ministeeriumilt nõuab, kuidas ministeeriumi enese määruste peale põhjendavate palvetega tuleb talitada. Teiseti arvab aga minister. Haridusministri koh. täitja kohtuminister R. Gabrel otsustas oma resolutsiooniga 4. aug. s. a. Liidu kirja läbivaatamiselt ja arutamisel kõrvaldada, sest Maakondade Liit ei olla seaduslik Harju maakonnavalitsuse esitaja. Tähendab, asi ise ei ole tähtis, vaid voliniku volikiri. Ja ministeerium ignoreerigu oma määrusi rahuga edasi.

Liidu juhatus saatis selle omapärase ministri resolutsiooni peale muidugi seletuskirja, kuid siin kohal tuleb see ministeeriumi ametnikkude teguviis ja ministri resolutsioon avaliku arvamise kohtu ette tuua.

Omavalitsus ja selle ülesanded.

O. Suursööt.

(Järg.)

Iseenese ja oma teenijate ning nende perekondadele saivad niisuguste kaubamajade juurde elumajad ja muud hooned ehitatud. Kaubamajade kaitseks pidi harilikult suurem ehk väiksem kaitsesalk sõjariistus mehi olema. Ka nende eluasemed asusid kaubamaja läheduses. Sagedasti sai veel sarnane asundus, mullavalli kraavi ehk müüri ümbritsetud jne.

Nendest kindlustatud kohtadest tekkisid linnad.

Kohalikud valitsused ja maahärrad olivad nende asutamisega väga päri, sest iga kaupmees maksis omad silla, tee, hobuste, vankrite jne. maksud, missugused kohaliku maaomaniku kasuks tulivad.

Nende asunduste laienemisel nõutisid aga kaupmehed ka omale igasuguste maksude eest teatvaid eesõigusi ja nii saivad nemad järk järgult ühe õiguse teise järele.

Juba 12—13. aastasajal on mitmed sarnased asundused, linnad, nii kaugel, et enam mingisugust võimu oma üle ei tunnista.

Keskaja lõpp on alaliste kisklemistega linnade ja vürstide vahel ju otse iseäralise kuulsuse omandanud ja just linnad, oma iseseisvuse ja vabama arenemisega, andsid vabahärradele (Grundherren), feodaalidele, surma hoobi.

Maaherradel oli aga veel teine vaenlane, nimelt kuningas ehk keiser. Feodaalide nõrgenemisega tõusis isevalitseja võim ja sellega ei olnud linnadel enam võimalik valmis saada. Esialgelt ei puutunud ka arvatavasti kuningas linna sisemisesse elusse, ja linnad olid vabad ning iseseisvad edasi. See aeg, 13., 14. ja 15. aastasada, on linnade iseseisvuse õitseaeg. Sell ajal oli linnavalitsus peaaegu suveräänse võimuga varustatud, tema käes oli peale täidesaatva võimu ka veel seadusandline ja kohtu võim. Üksikute feodaalide nõrgenemisega ja isevalitsuse ning palgalise sõjaväe kõvenemisega ei võinud isevalitsejad enam iseseisvaid ja rikkaid linnasid oma piirides sallida, ning väevõimuga sunniti üks linn teise järele omad väravad ja sellega ka omad linna kassad isevalitsejale lahti tegema.

Sellega läks aga linnadel ka üks eesõigus teise järele kaduma ja nende iseseis-

vus piirdus 17. ja 18. aastasajal veel ainult mõne tühise iseseisva ülesandega. Ainult mõned suuremad ranna ja sadama linnad suutsivad oma iseseisvuse enam-vähem alal hoida.

Alles 19. aastasajal on jälle linnaomavalitsuse ja iseseisvuse mõte uuesti liikuma hakanud, küll mitte enam endise iseseisvuse mõttes, aga ärksamate riigimeeste äranaagemisel oli soovitatav, et üks osa riigivalitsuse ülesannetest saaks antud rahva poolt valitud linnavalitsuse kätte.

Saksamaal on linnaomavalitsus selles mõttes alguse saanud 1808 a. vabahärra von Steini poolt kokkuseatud linnaseadusega.

19. aastasaja jooksul on Saksamaal suur arv mitmesuguseid linnaseadusi ja korraldusi maksuma pandud ja käesoleval ajal on, riigikorra muutmise tõttu, siin jällegi uuendused omavalitsuse alal päeval korral.

Sarnane on linnaomavalitsuse arenemiskäik Keskeuroopas ja, võib oletada, et ka mujal on linnaomavalitsuse arenemine sarnaselt edenenud. Lahkuminekuud on alles 19. aastasajal tekkunud selles, et ühes riigis omavalitsusele laiemad ja vabamad tegevuse piirid on tõmmatud kui teises.

Maaomavalitsus on palju noorem kui linnaomavalitsus. Peale selle on, minu arvates, maaomavalitsus enam vähem kunstiline ehitus: kuna linnad ja nende omavalitsus aastasadade jooksul on arenenud, on maaomavalitsused üksikute seadustega, harilikult pärisorjuse kaotamise puhul, ellu kutsutud. Teisest küljest on aga maaomavalitsuste arenemiskäik ühtlasem, kui linnade oma.

Maaomavalitsuse arenemist võime meie ainult ühe aastasaja jooksul jälgida.

Prantsuse revolüütion ja selle järele käivad sündmused (Napoleoni ilmariik), kandsivad revolüütionid üldiselt terve Euroopa laiali. Seni ajani orjastatud maahärra rahvas hakkas ikka tugevamini ja ägedamini isiklik vabadust nõudma.

Üks riik teise järele oli sunnitud maarahva vabaks laskma.

Kui aga maarahvas maaomaniku „isaliku hoolitsuse“ ja „eestkostmise“ alt vabastatud sai, siis oli vaja seda rahvast kuidagi viisi uuesti organiseerida, et temalt

riigi ja muid maksusi kätte saada, sest seni vastutas nende omanik-maahärra kõigi oma orjade eest, nüüd ei olnud temal enam vabade riigi alamatega midagi tegu. Selleks jaotati siis maa valdadesse, küladesse, kihelkondadesse jne. Vaba riigikodanik neeti maa külge, et teda maksujana ära kasutada.

Sellest ajast võib ka maaomavalitsusest, alguses küll väga viletsakesest, rääkima hakata.

Saksamaal umbes 1815 aastat (Hardenbergi maaomavalitsusseadus), Inglismaal ja P. A. Ühisriikides vist vähe varem, võime maaomavalitsuse sündimise ajaks lugeda.

Õieti on omavalitsus, kui teatud valitsuse süsteem, just Inglismaalt ja P. A. Ühisriikidest välja läinud.

Inglismaal ja ingliskeeles on see mõiste omavalitsus — „selfgovernment“, kui teatud süsteem, kõige enim väljendust leidnud, arvatavasti läinud aastasaja algul.

Ka Wenemaal, eraldi end. Eesti kubermangus, võib enam kui saja aasta eest üksikuid maaomavalitsuse jälgi leida: juba 1816 a. pärisorjuse ärakaotamise seaduses leiame sõnu, nagu külakubjas, vallakohtu-

mees, magasiat jne. 1856 a. seadusega määratakse täpsemalt ära vallaametmeeste ülesanded ja kompetents. Veel laiemalt käsitab omavalitsuse küsimusi 1866 a. seadus, aga kui täielist omavalitsust ei saa meie valdasi võtta, sest nendel puudub omavalitsuse tundemärk, iseseisvus, pea täiesti, nimelt on nemad nii karmi järevalve all, et nad iseseisvalt mitte midagi ettevõtta ega ära teha ei saa ega tohi. Pealegi on nende ülesanded üksikasjaliselt ära tähendatud, nii et omavalitsusest ei saa siin juttugi teha. Alles 1917 a. ja Eesti iseseisvusega pääses meie maale maaomavalitsus.

Oma lühikese kestvuse ajal on meie maaomavalitsus juba mõndagi meie riigi asutamisel ja korraldamisel ära teinud, aga temal enesel puudub veel seni kindel alus ja kompetents. See võib ka alles aastate jooksul väljakujuneda, kui temale vabarenemise võimalus saab jäetud. Omavalitsuse edukaks arenemiseks on ju peaauglikult aega, vabadust ja tarvilise huvi ning kogemustega varustatud juhtivaid jõudusi vaja.

(Järgneb.)

Teated Maakondade Liidu ja omavalitsuste tegevusest.

Esimene omavalitsuste kongress.

Omavalitsuste praegune seisukord üldise ja nende olemasolusse ning tegevusse puutuvad tähtsamad küsimused nõuavad nende lahendamise abinõude ja viiside ühiselt äramärkimist, mis pärast kavatsus on Maakonna ja Linnade Liitude poolt 19. ja 20. sept. esimene omavalitsuste kongress kokkukutsuda, millest osavõtaks kõikide omavalitsuste esitajad s. o. linna-, maakonna-, valla- ja alevivalitsuste esitajad. Kongressi aeg on valitud kokkõlas Riigikogu kokkuastumisega.

Kongressi kavasse on võetud Maakondade Liidu poolt:

1. Omavalitsused põhiseaduse järele,
2. Omavalitsuste maksud,
3. Hoolekande tulevane korraldus,
4. Omavalitsuste huvide kaitse,
5. Maareform ja omavalitsused,
6. Algkoolide seaduse elluviimine,
7. Teedekorraldus.

Linnade Liidu poolt täiendakse kava eriti linnadesse puutuvate küsimustega.

Referentideks kongressile on seni palutud: Riigikogu liige A. Anderkop, Admi-

nistratiiv asjade Peavalitsuse juhataja E. Madisson, prof. J. Uluots, majandusteadlane N. Köstner, õigusteadlane O. Tief, Maakondade Liidu esimees H. Lauri, Tallinna statistika büroo juhataja V. Smetanin, Maakondade Liidu sekretäär H. Avikson, Riigikogu liige M. Juhkam, Riigikohtunik Puusepp, maakonnavalitsuse esimees J. Sõnajalg, Haridusministeeriumi kooliosakonna juh. G. Ollik, koolinõunik M. Raud, haridusosakonna juhataja J. Reintam, Riigikogu liige K. Einbund ja Teedeministeeriumi peainspektor J. Sulg.

Vallavalitsuste raamatupidamise raamatute uued vormid.

Märgukirja põhjal Vabariigi Valitsusele 22. maist s. a., millest „Maaomavalitsuse“ Nr. 5-as lehek. 92 lähemalt kirjutatud, saatis Siseministeerium tema poolt kokkuseatud raamatute vormid ühes seletuskirjaga, komisjonide protokollide ja kirjavahetusega Maakondade Liitude äranäitamiseks, mis pärast nimelt need vormid vastuvõtmatud ja missugused parandused tarvilikud. Täh. vormide autor A. Loorits oli vormide juurde

keelu lisanud, et ärakirje ja väljavõtteid neist teha on keelatud.

31. okt. 1923 a. Maakondade Liidu nõukogu otsuse järele pidid väljatöötatud vormid maakonnavalitsuste ja vallasekretääride poolt koha peal läbivaadatama ja siis ühisel nõupidamisel lõplik seisukoht võetama. Arusaadavalt ei võinud sellepärast Liidu juhatus küsimust üksi otsustada. Et ärakirjade tegemine ka keelatud oli, jäi ainukeseks abinõuks maakonnavalitsuste ja vallasekretääride esitajad nõupidamisele kokkukutsuda.

16. juuliks Tallinna kokkukutsutud nõupidamisest võtsid osa: vallasekretääride Seltsi esitajad H. Nurk, Joh. Maksim, M. Siims, R. Hammer, Joh. Sööt ja Aleks. Loorits, maakonnavalitsuste esitajad J. Vasar, A. Treimann, A. Pärjel, P. Riives, J. Anso, A. Hielo, J. Sónajalg, A. Martinson, A. Heide, M. Neps, J. Markson, A. Loorits ja J. Kala kümne maakonna poolt (puudus Petseri mk. esitaja), peale selle Otsek. Maksude Peaval. ja Riigikontrolli esitajad, kokku 23 isikut.

Kui kooslijaid uute arveraamatutega ja nende läbivaatamise senise käekäiguga kirjavahetuse, protokollide ja autori selustuste ettelugemise kaudu tutvustatud, asuti komisjonides nende läbivaatamisele, kelle põhjendused ja ettepanekud üldkoosolekule ette kantigi.

Komisjonide aruannetest selgus, et Siseministeeriumi poolt esitatud kava tahab olla kahekordne Itaalia süsteem, kuid ei ole vormiliselt seda mitte, vaid on uus leidus, on uus segisüsteem ja märksa raskem, kui puht Itaalia süsteem, kuna selle äraõppijad veel raamatupidajad ei ole puhtsüsteemide juures.

Pea puuduseks ja raskuseks on see, et sissekandeid pearaamatusse tehakse maksuraaamatute (abiraamatute) erikokkuvõtete põhjal, mis väljanõppimise teel saadud, kuu kokkuvõtetenä, eelarveliste kulude ja tulude raamatust ka kokkuvõtetenä, osalt aga kassaraamatu ja memoriaali üksik operatsioonidena, kuna kassaraamatusse kõik kassaoperat. tekkimise järjekorras sissekantakse, mis mingisugust koondamisi ei võimalda ilma joulnaalita. Ka eelarve läbikandmine teeb töö asjata keerulisemaks. Arvete hulk, 22 arvet, leiti ka suur olema, kuna vana semstvo süsteemiline mitmekümneleheline aruanne kohatu ja vähe ülevaatlik leiti olema.

Neil ja muudel põhjustel leiti Siseministeeriumi poolt väljatöötatud vormid vastuvõtmatud olema. Otsus tehti ilma

vastuhäälteta kahe erapooletuma juures. Selle süsteemi asemel tunnistati soovita-vaks üleüldiselt tuntud kahekordse süsteemi juurde minna. Kumb süsteem valida Itaalia või Ameerika, selles läksid arvami-seo lahku.

Raamatute väljatöötamise asjus kahekordse süsteemi järele otsustati ilma vastu häälteta: 1) Paluda Maakondade Liitu, et ta asuks kahekordse puhta süsteemilise raamatupidamise vormide väljatöötamisele ja juhatuskirjade kokkuseadimisele, 2) paluda, et Liidu poolt väljatöötatud vormid paljundataks ja maakonnavalitsuste ning Vallasekretääride Seltsile tutvumiseks saadetak, 3) paluda Siseministeeriumi, et ta ministeeriumi poolt kokkuseatud vormid senikaua maksuma ei pane, kuni Liidu poolt väljatöötatud vormid läbivaadatud.

Et Liidu nõukogu otsuse kohaselt 31. okt. 1923 a. raamatud nii hästi Itaalia kui Ameerika süsteemide järele tulevad väljatöötada, lubas Liidu juhatus nad väljatöötada ka mõlemi süsteemi järele.

Liidu juhatus omalt poolt, läbivaadates Siseministeeriumi poolt esitatud vormid ja ärakuulates 16. juuli nõupidamise arvamisi, põhjendusi ja otsusi, ühines nendega ning teatas ministeeriumile, et viimase poolt väljatöötatud vormid vastuvõtmatud on, palus neid mitte maksuma panna, vaid võimaldada Liidule vormid väljatöötada.

Siseministeerium tuli ettepanekule vastu ja Liidu poolt on vallavalitsuste uute raamatute vormide väljatöötamisele kahekordse Itaalia ja Ameerika büdshetilise viiside järele asutud. Kavad, seletus- ja juhatuskirjad kolme kuulise proovi läbikannetega loodetakse lõpetada 15-ks okt. s. a.

Liidu juhatuse seisukoht on, et kumbagi süsteemi ei tuleks üleriigi sunduslikuks teha, vaid süsteemi valik jätta maakonna- või vallavalitsuste eneste otsustada, sest ühtlaste arvete juures on tulemused täiesti ühtlased, peetagu raamatuid Itaalia või Ameerika süsteemi järele, nagu ka abiraamatud ühesugused on.

Esimesed vallasekretääride täienduskursused Tartus

peeti ära 10 — 31 juulini. Kõik ülesantud sekretäärid kursustele ei ilmunud. Kursustel oli kokku 62 kuulajat, nimelt: Tartumaalt 30, Võrumaalt 18, Valgamaalt 6, Läänemaalt 3, Järvamaalt 4 ja Virumaalt 1, nendest 38 vallasekretääri, 21 sekretääri abi ja 3 ametnikku, Lektoriteks olid ja

pidasid ettelugemisi: prof. J. Uluots riiklise korralduse üle, Õigusteadlane V. Jõuram õiguse üldõpetuse ja kriminaal õiguse üle, kohtuuriija K. Tassa tsiviil õiguse ja hoolekande seaduse ning kohtute üle, õigusteadl. A. Alekõrs admin. seaduste ja kohtu üle, lektor J. V. Veski Eesti keele üle, koolinõunik A. Raudsepp matemaatika üle, raamatupid. õpetaja K. Abram. raamatupidamise ja adm. osak. juhataja E. J. Öunapuu raamatupidamise ja valla-valitsuse asjaajamise üle, kokku 113 tundi.

Kursuslased jäivad kursustega väga rahule ja avaldasid soovi, et tänavused kursused viimasteks ei jääks. Nende rahulolemist tõendab järgnev tänuavaldus, mis „Maomavalitsusele“ avaldamiseks saadetud:

Tänuavaldus.

Vastutusrikkas ametis vajab ka valla-sekretäär, kui omavalitsuse lähem tege-lane, järjest värsket juurdevoolu tead-mistes, mis võimaluse annab täieneda, areneda ja sammu pidada praeguses täht-sas Eesti ajaloolises arenenemiskäigus.

Siin kohal tervitame Eesti Maakondade Liidu algatust, mille tagajärjel Tartus 10.—31. juulini esimesed vallasekretääride täien-duskursused ära peeti. Ühtlasi avaldame oma õiglast tänu Tartu Maakonna-valitsu-sele, kelle õlgadel kursuste lähem korral-dus seisis, kui ka kõigile lektoritele, kes meile tulusaid õpetusi ja näpunäiteid pak-kusid.

Tartus, 31. juulil 1924 a.

Kursuste lõpetajad.

Esimesed vallasekretääride täien-duskursused Tallinnas

peeti ära 14. juulist 2 augustini. Et kõik ülesantud sekretääride kursustele ei ilmu-nud, oli võimalik Viljandi kursuste ase-mele kavatatud II Tallinna kursuste kuula-jad ka esimestele kursustele vastu võtta. Kursustele ilmus 81 kuulajat, nimelt: Harju-maalt 23, Läänemaalt 15, Virumaalt 17, Järvamaalt 10 ja Pärnumaalt 16, nendest 65 vallasekretääri, 15 sekretääri abi ja 1 ametnik.

Lektoriteks olid ja pidasid ettelugemisi: õigusteadlane K. Einbund riiklise korralduse ja õiguse üldmõistete üle, õigus-teadlane K. Mikfeldt ja G. Günther üksi-kute seaduste ja hoolekande kohtu üle kirjanik ja õpetaja E. Peterson Eesti keele' üle, arhivaar T. Laur vallaasjaajam., eriti arhiivide korraldamise üle, majandusteadl. N. Kõstner statistika üle, haridusosak. juh.

E. Rosenberg koolide korralduse üle, raamatupid. õp. K. Trukkel raamatupidamise ja Liidu sekretäär H. Avikson raamatupi-damise ja vallaasjaajamise üle, kokku 116 tundi.

Kuigi äraütelnud lektorite asemele tuli veel kursuste ajal uusi otsida, mis mõju avaldamata ei jätnud, jäivad ka Tallinna kursuste kuulajad kursustega rahule, mida kinnitasid sekretääride-kuulajate esitajate tänukõned ja lugupidamise avaldused lõpu aktusel kursuste juhatajale ja lektori-tele.

Peale lõpuaktust jõudis veel kohale järgmine Omavalitsuse asjade Peavalitsuse tervitustelegramm:

Omavalitsuse asjade Peavalitsus tervitab kursuste korraldajaid, lektorisi ja lõpeta-jaid edurikka töö lõpul. Kogutud teadmi-sed olgu tulutoovad kursustest osavõtjatele ja omavalitsusasutustele, kuhu sekretäärid oma vastutusriikka töö juurde tagasi pöö-ravad kui kandvam jõud meie esimese astme omavalitsusasutuste hulgas. Selleks jõudu.

Omapeaval. Hendrikson.

Teised vallasekretääride täiendus-kursused Tartus

algasid 1. augustil. Kuulajaid seni 80 ümber, kuigi ülesannud üle saja kuulaja. Lektoriteks esimeste kursuste lektorid.

Saaremaa vallasekretääride täien-duskursused

jäid tänavu lektorite puudusel pidamata. Kursused kavatakse tuleval suvel ära-pidada, missuguste kursuste toetuseks Maakondade Liidu poolt määratud 20.000 marka jäetud.

Teede ja sildade ehitusinventaari hinna sissenõudmisest

ei loobu teedeministeerium tänavu, nagu ta Maakondade Liidu märgukirja peale teatas.

Et maakonna-valitsustel täh. inventaari tasumiseks summad eelarves puuduvad, sünniks inventaari hinna kinnipidamine täielikult ehitatavate sildade ja teede arvel, s. o. osa töid peab tegemata jääma, — pöö-ras Maakondade Liidu juhatus Siseministri poole, et see, arvesse võttes neid asjaolusi, Vabariigi Valitsuse kaudu küsimust lahenda aitaks selles mõttes, et tänavu neid summe teede ja sildade ehituskrediitidest kinni ei peetaks.

Tartumaa vallanõukogude valimiste

Järje Nr.	Valla nimetus	Hääleõigusliste kodanikkude arv	Hääletamisest osavõtnud kodanikkude arv	%	Kandidaatide nimekirjade arv	K a n d i d a a					
						Põllumehed		Asunikud, riigirentnikud ja väike- maapidajad		Töölised ja maatamehed	
						häali	kohti	häali	kohti	häali	kohti
1	Aakre	1.079	568	52,64	6	125	4	89	2	143	4
2	Ahja	2.072	705	34,02	8	248	9	370	12	30	1
3	Alatskivi	1.199	478	39,86	4	211	8	88	3	146	6
4	Aru	630	212	35,23	2	95	7	—	—	117	8
5	Avinurme	2.684	1.288	47,98	9	58	1	401	8	40	1
6	Elistvere	1.415	919	64,94	5	—	—	331	7	—	—
7	Haaslava	1.210	636	52,56	4	260	7	140	1	—	—
8	Hellenurme	292	187	67,46	5	113	9	74	6	—	—
9	Härjanurme	781	418	53,52	5	169	6	58	2	142	5
10	Jõgeva	1.487	386	25,95	2	213	12	—	—	173	9
11	Kaarepere	1.096	420	38,32	3	160	6	117	5	142	6
12	Kambja	1.182	505	42,72	6	234	8	97	4	153	5
13	Kasepää	1.622	702	43,28	4	—	—	—	—	—	—
14	Kastre-Võnnu	2.302	1.048	45,52	5	330	8	306	7	263	6
15	Kavastu	1.857	1.002	53,95	14	469	10	73	2	321	8
16	Kavilda	1.108	596	53,79	6	228	7	56	1	161	4
17	Kirepi	410	187	45,61	3	—	—	—	—	63	5
18	Kodijärve	717	329	45,88	14	50	2	40	2	39	2
19	Kokora	668	258	38,62	6	—	—	42	2	—	—
20	Kongota	838	273	32,58	3	101	6	171	9	—	—
21	Kudina	2.138	1.051	49,15	11	319	7	221	5	—	—
22	Kuremaa	1.144	548	47,90	4	144	5	115	4	137	5
23	Krüüdneri	1.227	690	56,23	6	251	7	87	2	—	—
24	Laeva	876	368	40,86	8	121	4	67	3	153	7
25	Laiuse	1.745	689	39,48	10	135	4	376	12	108	4
26	Lohusuu	1.265	523	41,34	3	—	—	341	13	—	—
27	Luke	548	322	58,75	6	97	5	133	6	91	4
28	Luunja	947	384	40,44	5	178	8	28	1	—	—
29	Meeri	1.264	579	45,80	13	38	1	273	8	231	8
30	Mäkسا	1.215	478	39,34	4	216	8	258	10	—	—
31	Pala	1.780	734	41,23	9	316	9	—	—	—	—
32	Palupera	1.036	418	40,34	6	212	8	56	2	—	—
33	Pangoti	850	448	52,70	6	115	4	187	7	—	—
34	Peipsiäärne	1.988	538	27,01	6	—	—	—	—	—	—
35	Pilkuse	420	197	46,90	11	—	—	13	1	—	—
36	Puurmanni	1.296	612	47,22	13	88	3	97	2	—	—
37	Päidla	607	302	49,75	5	25	1	274	14	—	—
38	Pühajärve	1.000	595	59,50	9	—	—	48	1	35	1
39	Raadi	1.397	408	29,20	6	157	8	69	3	127	6
40	Ranna	863	291	33,72	3	143	7	—	—	—	—
41	Rannu	1.480	684	46,21	6	286	8	—	—	297	7
42	Rasina	875	568	64,80	21	160	5	79	2	159	5
43	Roela	1.219	546	44,79	4	180	6	184	6	—	—
44	Ropka	819	271	33,90	5	64	4	97	7	44	3
45	Rõngu	1.278	734	57,43	8	290	7	132	3	188	5
46	Saadjärve	1.234	661	53,56	7	112	3	310	8	238	6

Järje Nr.	Valla nimetus	Hääleõigusliste kodanikkude arv	Hääletamisest osavõtnud kodanikkude arv	%	Kandidaatide nimekirjade arv	K a n d i d a a					
						Põllumehed		Asunikud, riigirentnikud ja väike- maapidajad		Töölised ja maataamehed	
						häáli	kohti	häáli	kohti	häáli	kohti
47	Saare	950	366	38,52	5	183	8	65	3	113	6
48	Sootaga	1.101	450	40,87	5	143	6	272	11	—	—
49	Tammistu	513	276	53,80	5	81	4	94	5	—	—
50	L. Tähkvere	1.667	673	40,37	6	224	7	339	11	62	2
51	Tähtvere	1.054	386	36,62	2	142	7	244	12	—	—
52	Uderna	450	234	52,00	4	76	5	41	3	115	7
53	Ulila	745	301	40,40	7	70	3	55	3	37	2
54	Vaimastvere	1.036	307	29,63	4	170	9	55	3	61	3
55	Valguta	915	406	44,37	4	94	3	68	3	162	6
56	Vana-Kuuste	1.241	482	38,84	4	210	8	165	6	106	4
57	Vastse-Kuuste	947	494	52,16	5	173	6	88	3	162	5
58	Vana-Otepää	715	267	37,34	6	38	2	—	—	—	—
59	Vastse-Otepää	400	230	57,50	7	113	7	41	3	43	3
60	Vara	816	510	63,72	21	205	6	142	4	100	3
61	Vesneri	575	416	72,34	5	181	7	193	7	42	1
62	Vorbuse	234	101	43,16	2	51	8	50	7	—	—
63	Võtikvere	2.193	843	38,44	10	306	9	233	7	76	2
		70.712	31.498	43,95	411	9.171	338	7.943	284	4.820	175
Üldisest maksvaks tunnistatud häälest saivad häáli ja kohti protsentuaalselt . .						29,2	30,2	25,2	25,2	15,4	15,5

Vallandukogude valimistaga-

Järje Nr.	Maa-kondade nimetus	Hääleõigusliste kodanikkude arv	Hääletamisest osavõtnud kodanikkude arv	Valimisel käijate %	Kandidaatide nimekirjade arv	K a n d i d a a t i d e									
						Põllu- mehed		Asunikud, riigirentnikud ja väike- maapid.		Töölised, maataame- hed ja popsnikud		Töö- erakond		Sotsial- demokraa- did	
						häáli	kohti	häáli	kohti	häáli	kohti	häáli	k.	häáli	kohti
1	Harju	54686	21944	40,1	176	7537	277	4074	142	4617	160	—	—	66	3
2	Järva	30934	12123	39,1	90	5416	188	4026	137	—	—	409	12	—	—
3	Lääne	43016	17668	41,07	177	6120	222	4888	164	1310	47	521	14	—	—
4	Pärnu	44278	22733	51,33	217	8494	288	4586	143	1213	40	—	—	2433	87
5	Saaremaa	21588	6664	32	50	2514	100	2428	95	—	—	—	—	30	1
6	Tartu	70712	31498	43,95	411	9171	338	7943	284	4820	175	—	—	—	—
7	Valga	17879	8532	47,7	127	2988	111	2185	83	1875	64	64	2	266	17
8	Viljandi	41649	18169	43,6	157	6929	265	5074	183	4550	142	—	—	—	—
9	Viru	63023	23971	38,0	231	7885	270	6933	238	2007	63	505	14	—	—
10	Võru	42930	20840	48,5	352	6309	241	3736	135	3069	102	26	1	65	2
		430695	184142	42,54	1988	63364	2300	45873	1604	23461	793	1525	43	2860	110
Üldisest maksvaks tunnistatud häälest saivad häáli ja kohti protsentuaalselt						34,4	35,7	25,0	25,0	12,8	12,3	1,0	0,7	1,6	2,0

Täh.: Petseri maakonna vallandukogude valimistagajärgede kokkuvõttes olid kandidaatide nimekirjad ainult järjekorra Nr.

t i d e n i m e k i r j a d e n i m e t u s e d														Nõukogu liikmete arv
Tööliste ühine väerind		Rahvaerakond		Kristlik erakond		Vabameelsed põllumehed		Külade nimekirjad		Erapooletud ja mitmesugused		Demobiliseeritud sõjaväelased		
häáli	kohti	häáli	kohti	häáli	kohti	häáli	kohti	häáli	kohti	häáli	kohti	häáli	kohti	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17
—	—	34	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	53	3	48	3	15
—	—	—	—	48	1	—	—	—	—	—	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15
—	—	114	6	—	—	—	—	—	—	—	—	24	1	15
19	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16
—	—	82	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	70	3	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	228	12	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	—	11	1	—	—	21	1	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	43	1	23	1	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15
—	—	44	1	—	—	—	—	60	2	33	1	90	3	25
582	18	1.609	51	48	1	58	2	1.903	54	4.212	159	1.014	36	1.118
2	1,7	5,1	4,7	0,2	0,1	0,3	0,2	6,1	5	13,4	14,2	3,2	3,2	

järgede üldkookuvõtte 1923 a.

n i m e k i r j a d e n i m e t u s e d														Valdade arv	Nõukogu liigete arv		
Töörahva ühine väerind		Rahvaerakond		Külade nimekirjad		Vabameelsed põllumehed		Kristlik rahvaerakond		Erapooletud ja mitmesugused		Demobiliseeritud sõjaväel.				Rahvusvabameelsed	
häáli	kohti	häáli	k.	häáli	kohti	häáli	k.	häáli	k.	häáli	kohti	häáli	k.			häáli	k.
1730	49	—	—	1636	77	396	9	—	—	1351	57	440	13	—	—	43	787
742	21	93	3	668	19	—	—	—	—	157	7	186	9	263	7	20	403
—	—	—	—	3032	115	424	17	47	1	740	35	339	15	—	—	35	632
3954	96	—	—	—	—	286	11	—	—	1417	50	205	5	—	—	42	720
82	3	—	—	591	28	60	3	25	1	649	25	—	—	—	—	12	256
582	18	1609	51	1 03	54	58	2	48	1	4212	159	1014	36	—	—	63	1118
185	8	212	7	—	—	—	—	—	—	581	31	123	3	—	—	20	328
300	12	—	—	—	—	83	4	—	—	1008	11	64	3	—	—	38	656
953	18	345	11	3444	122	373	15	—	—	638	54	37	1	88	3	39	809
428	16	457	14	—	—	44	1	—	—	6540	220	—	—	—	—	46	732
8956	241	2716	86	11274	415	1724	62	120	3	17293	649	2408	85	351	10	358	6441
5,0	3,8	1,5	1,4	6,1	6,5	1,0	1,0	0,1	0,1	10,0	10,0	1,3	1,3	0,2	0,2		

tähtendatud, ilma nimekirja nimetuseta, mispärasnad mingit ülevaadet ei paku ja sellep. ka üldkookuvõttest välja jäetud.

Küsimused ja vastused.

Küsimus № 22.

Kas on maakonnaõukogud kohustatud Vallasekretääride Seltsi sellekohase nõudmise peale vallaametnikkude palkasi ja tööolusi normeerima ja kas peavad need normid „Riigi Teatajas“ väljakuulutatud olema? W.

Vastus eitav.

„R. T.“ № 69/70—1920. a. ilmunud seadus annab maakonnaõukogudele õiguse vallaametnikkude palkasi ja tööolusi normeerida, ei tee neile seda mitte kohuseks, mis pärast Vallasekretääride Seltsi ettepanek maakonnaõukogule kohustav ei ole. On palgad normeeritud, siis teatab maakonnaavalitsus sellest vallavalitsustele täitmiseks kas ringkirjalikult või „R. T.“ kaudu. „R. T. avaldamine pole sunduslik, sest asi puudutab ainult vallavalitsusi, mitte kodanikke.

Küsimus № 23.

Kuidas tuleb vallavalitsusel talitada, kui maakonnaavalitsuse poolt kirjavahetus täitmata jäetakse, meeldetuletustest hoolimata, see aga kiiret lahendamist nõuab? M.

Vastus:

Administratiiv-kohtu korra § 2 („R. T.“ № 10—1919. a.) järele võib val. adm. kohtule kaebada maakonnav. tegevuseta oleku peale, kui selles avaldub maksvate seaduste või määruste rikkumine või põhjendamata viivitus.

Küsimus № 24.

Kas on vallavalitsus kohustatud ajutiselt valla piirides elavaid inimesi nende surma puhul matma, kui korda ei lähe tema omakseid leida, ja kelle kanda jäävad matmise kulud, kui surnul varandust järele ei jäänud? O. H.

Vastus:

Kui surnul vallas omakseid ei ole, kes teda matakse, siis tuleb vallavalitsusel omal kulul matmist korraldada. Matmise kulud kannab aga see kogukond, kus surnud isiku alaline elukoht oli, vaatamata selle peale, kus ta suri ehk kes ta mattis, nagu Töö-hoolekande ministeeriumi seletus 29. aug. 1919. a. („R. T.“ № 61/62 — 1919.) ütleb.

Küsimus Nr. 25.

Kas võivad vallavalitsused tõestada ka rahukohtu kogudesse ja kreposti jaoskondadesse teisele isikule asjatoimetuseks antud volikirje? Valla sekretäär L.

Vastus:

Tsiviil kohtupidamise seaduse §§ 47 ja 248 näevad ette üldkohtutesse antavate volituste kinnitajatena peale notaariuste ka vallavalitsusi, kuid Senati seletuse põhjal nõuavad rahukohtu kogud, kui esimese astme kohtud, notaariuse poolt kinnitatud volikirje.

Küsimus Nr. 26.

Mis tuleb maakonnaõukogu kodukorra § 17 ettenähtud „lihtääelte enamuse“ all mõista, kas võrdlevat või absoluutset hääleteenamust?

Vastus:

Maakonnaõukogu kodukorra § 17 ettenähtud „lihtääelte enamuse“ all tuleb mõista absoluutset enamust koosolijate arvust, s. o. üks hääle üle poole koosolijate arvust, kusjuures nõndanimetatud „erapooletuks jääjad“ vastuhääletajate hulka arvatakse.

Kui erapooletute peale kui mitte vastuhääletajate peale vaadata, sest selleks, et hääletusele pandud ettepanekut vastuvõetaks tunnistada, nõutakse, et ettepaneku poolt oleks koosolijate enamuse, siis tuleks erapooletuks jääjaid nende otsekoheste kohuste mitte täitmise, s. o. hääletamisest mitte osa võtmise pärast, kohtulikule vastutusele võtta. Viimasele vaatesisukohale oli omal ajal ka Vene Senat linna volinikkude suhtes asunud (V. Sen. sel. 6 okt. 1882. a. nr. 8024 ja V. Sen. käsukiri 16. apr. 1896 a. Nr. 4189).

„Õigus“.

(R. Adm. L. Nr. 167 — 1923 a.)

Pildil

Esimesed vallasekretääride täienduskursused Tallinnas puuduvad lektorid hrad N. Köstner ja K. Mikfeldt ning kursuslastest Naroova vallasekr. N. Limberg.

Eesti Maakondade Liidu,
„MAAOMAVALITSUSE“
toimetuse ja talituse
telefoni Nr. on nüüd

4-72